

Collège des procureurs généraux

Bruxelles, le 21 juin 2012

**CIRCULAIRE N° 7/2012 DU
COLLÈGE DES PROCUREURS
GÉNÉRAUX PRÈS LES COURS
D'APPEL**

Monsieur le Procureur général,
Monsieur le Procureur fédéral,
Monsieur/Madame le Procureur du Roi,
Monsieur/Madame l'Auditeur du travail,

**OBJET : Procédures civiles relatives à
l'exercice de l'autorité parentale, à
l'hébergement d'enfants mineurs ou à
l'exercice d'un droit aux relations
personnelles – rapports d'études sociales
réalisées par les maisons de justice –
délivrance de copies aux parties**

Secrétariat du Collège des procureurs généraux -
Rue Ernest Allard 42 - 1000 Bruxelles
Tél. : 02/500 86 01 - Fax : 02/500 86 13
e-mail : secr.colpg@just.fgov.be

College van Procureurs- generaal

Brussel, 21 juni 2012

**OMZENDBRIEF NR. 7/2012 VAN
HET COLLEGE VAN
PROCUREURS-GENERAAL BIJ DE
HOVEN VAN BEROEP**

Mijnheer de Procureur-generaal,
Mijnheer de Federale Procureur,
Mijnheer/Mevrouw de Procureur des
Konings,
Mijnheer/Mevrouw de Arbeidsauditeur,

**BETREFT: Burgerlijke procedures m.b.t.
de uitoefening van het ouderlijk gezag, de
huisvesting van minderjarige kinderen of
de uitoefening van het omgangsrecht –
Rapporten van de door de justitiehuzen
uitgevoerde sociale onderzoeken –
Aflevering van afschriften aan de partijen**

Secretariaat van het College van Procureurs-
generaal - Ernest Allardstraat 42 - 1000 Brussel
Tel.: 02/500 86 01 - Fax: 02/500 86 13
E-mail: secr.colpg@just.fgov.be

I. CONTEXTE

Diverses pratiques existent actuellement en ce qui concerne la délivrance, aux parties en personne, de copies des rapports d'études sociales réalisées par les maisons de justice dans le cadre de procédures civiles relatives à l'exercice de l'autorité parentale, à l'hébergement d'enfants mineurs ou à l'exercice d'un droit aux relations personnelles.

La question peut se poser dans trois cas de figure : devant le président du tribunal de première instance siégeant en référé d'urgence (article 584 du Code judiciaire), devant le président du tribunal de première instance statuant « comme en référé » en matière de mesures provisoires durant une procédure en divorce (article 1280 du Code judiciaire), ou devant le tribunal de la jeunesse siégeant en matière civile.

II. SITUATION ACTUELLE

En résumé, les pratiques suivantes ont été appliquées :

- Devant le tribunal civil :

- Dans le cadre du référé d'urgence : l'étude sociale est prescrite par le ministère public, à la requête du juge, sur la base de l'article 872, alinéa 1er, du Code judiciaire. Cet article dispose, en son 2ème alinéa, que les actes de l'information sont déposés au greffe et que les parties en sont averties par le greffier. Il n'a pas été mis en doute qu'une copie du rapport d'une étude sociale réalisée dans ce cadre puisse être délivrée tant aux parties qu'à leurs avocats, compte tenu des termes de l'article 725 du même code, qui dispose que « *toute partie peut se faire délivrer par le greffier qui détient le dossier, une copie certifiée conforme des pièces.* »

- Dans le cadre des mesures urgentes et provisoires en cas de procédure en divorce : l'étude sociale est prescrite par le ministère public, d'office ou à la

I. CONTEXT

Er bestaan momenteel uiteenlopende werkwijzen voor de aflevering, aan de partijen in persoon, van afschriften van rapporten van sociale onderzoeken die door de justitiehuzen uitgevoerd worden in het raam van burgerlijke procedures m.b.t. de uitoefening van het ouderlijk gezag, de huisvesting van minderjarige kinderen of de uitoefening van het omgangsrecht.

Deze situatie kan zich in drie hypothesen voordoen: voor de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg zetelend in kortgeding (artikel 584 van het Gerechtelijk Wetboek), voor de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg zetelend zoals in kortgeding in het kader van voorlopige maatregelen tijdens een echtscheidingsprocedure (artikel 1280 van het Gerechtelijk Wetboek), of voor de jeugdrechtbank zetelend in burgerlijke zaken.

II. HUIDIGE SITUATIE

Samengevat worden volgende werkmethodes toegepast:

- Voor de burgerlijke rechtbank:

- in het kader van een dringend kortgeding: het sociaal onderzoek wordt op vordering van de rechter door het openbaar ministerie bevolen op basis van lid 1 van artikel 872 van het Gerechtelijk Wetboek. Het tweede lid van dit artikel bepaalt dat de akten van het onderzoek op de griffie neergelegd worden en partijen hierover door de griffier in kennis gesteld worden. Het wordt niet betwist dat een afschrift van dit sociaal verslag zowel aan de partijen als hun advocaten bezorgd mag worden. Artikel 725 van hetzelfde Wetboek voorziet immers: *“Iedere partij kan zich een eensluidend verklaard afschrift van de stukken doen afgeven door de griffier die het dossier onder zich heeft.”*

- in het kader van dringende en voorlopige maatregelen tijdens een echtscheidingsprocedure: het sociaal onderzoek wordt, ambtshalve of op

demande du président du tribunal, sur la base de l'article 1280, alinéas 3 et 4, du Code judiciaire. L'alinéa 5 du même article dispose que « *l'information est, en tout cas, communiquée aux parties* » et ne prévoit pas explicitement la possibilité d'en obtenir des copies. L'usage s'est répandu, afin de faciliter le travail du barreau, de délivrer une copie du rapport d'étude sociale, uniquement aux avocats des parties, sur demande adressée au ministère public.

verzoek van de voorzitter van de rechtbank, door het openbaar ministerie bevolen op basis van lid 3 en 4 van artikel 1280 van het Gerechtelijk Wetboek. Lid 5 van dit artikel bepaalt: "*Van de informatie wordt in alle gevallen aan partijen kennis gegeven*", zonder dat expliciet in de mogelijkheid voorzien wordt om afschriften te ontvangen. Teneinde het werk van de balie te vergemakkelijken is het momenteel de gewoonte om aan de advocaten van de partijen (niet aan partijen zelf) een kopie van het sociaal verslag te bezorgen, mits hiertoe een verzoek aan het openbaar ministerie gericht wordt.

- Devant le tribunal de la jeunesse siégeant en matière civile : l'étude sociale est prescrite par le juge de la jeunesse, sur la base de l'article 50 de la loi du 8 avril 1965 relative à la protection de la jeunesse, à la prise en charge des mineurs ayant commis un fait qualifié infraction et à la réparation du dommage causé par ce fait. Il fut renvoyé à l'article 55 de la même loi, lequel ne prévoit que la prise de connaissance des pièces par les parties et leurs avocats, pour considérer que les parties ne pouvaient pas se voir délivrer de copies des rapports d'étude sociale établis dans ce cadre. Il était cependant admis que des copies puissent en être délivrées aux avocats des parties, par analogie avec la position adoptée concernant les études sociales réalisées dans le cadre de l'article 1280 du Code judiciaire.

- Voor de jeugdrechtbank die in burgerlijke zaken zetelt: het sociaal onderzoek wordt door de jeugdrechter voorgeschreven op basis van artikel 50 van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd en het herstel van de door dit feit veroorzaakte schade. Er wordt ook verwezen naar artikel 55 van deze wet - waarin enkel gesproken wordt over het feit dat de partijen en hun advocaten kennis van de stukken nemen - om te stellen dat de partijen geen afschriften van deze sociale verslagen mogen ontvangen. Niettemin wordt, naar analogie met het standpunt m.b.t. de sociale onderzoeken die in het raam van artikel 1280 van het Gerechtelijk Wetboek uitgevoerd worden, het principe aangenomen dat toch afschriften aan de advocaten van de partijen afgeleverd kunnen worden.

III. INCONVÉNIENTS DES PRATIQUES ACTUELLES

Les pratiques exposées ci-dessus, s'agissant des procédures fondées sur l'article 1280 du Code judiciaire et des procédures civiles devant le tribunal de la jeunesse, présentent plusieurs inconvénients :

- Les pratiques précitées sont contestables en droit :
 - l'article 1280 du Code judiciaire ne déroge pas à l'article 725 dudit code, évoqué ci-avant, contrairement à l'article 931 du même code, qui interdit

III. PROBLEMEN BIJ HUIDIGE WERKWIJZEN

De in het vorige punt uiteengezette werkmethode m.b.t. de procedures op basis van artikel 1280 van het Gerechtelijk Wetboek en de burgerlijke procedures voor de jeugdrechtbank vertonen heel wat tekortkomingen:

- Deze werkmethode zijn betwistbaar in rechte:
 - artikel 1280 van het Gerechtelijk Wetboek wijkt niet af van artikel 725 van hetzelfde Wetboek en dit in tegenstelling tot artikel 931, dat enkel de aflevering van

uniquement la délivrance aux parties de copies des procès-verbaux d'audition des mineurs ;

- sauf dérogation, les règles de procédure du Code judiciaire s'appliquent aux procédures civiles de la compétence du tribunal de la jeunesse, y compris l'article 725 dudit code, tandis que l'article 55 de la loi relative à la protection de la jeunesse ne s'applique pas en matière civile.

- Ces pratiques sont également sujettes à critiques en opportunité :

- elles entraînent une différence de traitement entre parties assistées par un avocat et parties se défendant seules ;

- elles établissent des distinctions en fonction du type de procédure dans le cadre de laquelle l'étude sociale en matière civile est réalisée, distinctions que ni la nature identique du type d'investigations, ni la nature également similaire des litiges, ne justifie ;

- il est incohérent de refuser aux parties en personnes qui le souhaitent, de disposer d'une copie des rapports d'études sociales, alors qu'elles disposent systématiquement d'un exemplaire des rapports d'expertises médico-psychologiques réalisées dans le cadre des mêmes procédures, vu leur caractère contradictoire ; or, l'expertise médico-psychologique implique un degré d'intrusion dans l'intimité et la vie privée des personnes concernées plus élevé que l'étude sociale.

On observera enfin que le projet de loi portant création d'un tribunal de la famille et de la jeunesse adopté par la Chambre des représentants le 20 juillet 2011 et transmis au Sénat (Doc. Chambre 53 0682/018) ne contient pas de dérogation à l'article 725 du Code judiciaire, s'agissant des procédures civiles qui relèveront des chambres de la famille.

afschriften van processen-verbaal van verhoor van minderjarigen aan de partijen verbiedt;

- behoudens afwijking zijn de procedureregels uit het Gerechtelijk Wetboek van toepassing op de burgerlijke procedures die tot de bevoegdheid van de jeugdrechtbank behoren, met inbegrip van artikel 725 van dit Wetboek, terwijl artikel 55 van de jeugdbeschermingswet niet in burgerlijke zaken toegepast wordt.

- De opportuniteit van deze verschillende werkmethodes kan eveneens bekritiseerd worden:

- zij zorgen voor een verschil in behandeling tussen partijen die door een advocaat bijgestaan worden en partijen die zichzelf verdedigen;

- zij zorgen voor een onderscheid op grond van het type procedure in het kader waarvan het sociaal onderzoek in burgerlijke zaken uitgevoerd wordt. Dit onderscheid kan noch door de identieke aard van hetgeen onderzocht wordt noch door de eveneens gelijkaardige aard van het geding verantwoord worden;

- het getuigt van incoherentie om aan de partijen in persoon een afschrift van de sociale verslagen te weigeren, hoewel zij, om het tegensprekelijk karakter te eerbiedigen, systematisch een exemplaar ontvangen van de verslagen van medisch-psychologische deskundigenonderzoeken. Een medisch-psychologisch deskundigenonderzoek veronderstelt echter een grotere inmenging in de privésfeer en het privéleven van de betrokken personen dan een sociaal onderzoek.

Er kan ten slotte opgemerkt worden dat er in het wetsontwerp houdende oprichting van een familie- en jeugdrechtbank, dat op 20 juli 2011 door de Kamer van Volksvertegenwoordigers bekrachtigd werd en vervolgens aan de Senaat voorgelegd werd (Parl. St. Kamer 53 0682/018), geen sprake is van een afwijking op artikel 725 van het Gerechtelijk Wetboek wat de burgerlijke procedures betreft die tot de bevoegdheid van de familiekamers zullen behoren.

IV. INSTRUCTIONS

Les raisons évoquées sous le point 3 ci-dessus justifient l'adoption de lignes de conduite conformes à la loi et uniformes, quel que soit le cadre procédural.

1. Dès lors que l'article 725 du Code judiciaire prévoit explicitement le droit, pour les parties, d'obtenir une copie des pièces des dossiers des procédures civiles, que l'article 1280 du Code judiciaire n'y déroge pas en ce qui concerne les rapports d'études sociales, et que l'article 55 de la loi relative à la protection de la jeunesse ne s'applique pas en matière civile, il n'y a plus lieu de s'opposer à la délivrance, aux parties, de copies des rapports d'études sociales réalisées par les maisons de justice en matière civile, déposées au dossier desdites procédures.

2. La délivrance de copies aux parties et à leurs avocats en matière civile relevant, aux termes de l'article 165 du Code judiciaire, de la responsabilité du greffier, il n'y a plus lieu de subordonner à l'autorisation du ministère public la délivrance de copies aux parties en personne ou à leurs avocats, dans les cas visés sous 4.1. ci-dessus.

3. Si un membre du ministère public devait constater qu'une partie ferait usage d'un rapport d'étude sociale dans le cadre d'une procédure ayant un objet autre que la recherche, dans l'intérêt du mineur, des mesures les plus appropriées à son éducation ou à son traitement, il devra demander que la pièce soit écartée des débats, en vertu de la jurisprudence constante de la Cour de cassation en la matière (notamment : Cass., 20 octobre 2010, R.G. P.09.0529.F, *R.D.P.* 2011, p. 198).

IV. RICHTLIJNEN

De redenen die in punt drie uiteengezet werden, rechtvaardigen uniforme richtlijnen en dit ongeacht de gevolgde procedure.

1. Aangezien artikel 725 van het Gerechtelijk Wetboek expliciet voorziet dat partijen afschrift ontvangen van de dossierstukken van de burgerlijke procedures, dat artikel 1280 van het Gerechtelijk Wetboek hiervan, wat de rapporten van sociale onderzoeken betreft, niet afwijkt, en artikel 55 van de wet op de jeugdbescherming niet in burgerlijke zaken toegepast wordt, kan men zich niet langer verzetten tegen de aflevering aan de partijen van afschriften van sociale verslagen die in burgerlijke zaken door de justitiehuisen uitgevoerd werden en die aan het dossier gevoegd werden.

2. Aangezien de aflevering van afschriften aan de partijen en hun advocaten in burgerlijke zaken overeenkomstig artikel 165 van het Gerechtelijk Wetboek tot de verantwoordelijkheid van de griffier behoort, is het niet langer noodzakelijk om in deze gevallen de machtiging van het openbaar ministerie te bekomen voor de aflevering van afschriften aan de partijen in persoon of hun advocaten.

3. Wanneer het openbaar ministerie vaststelt dat een partij van een rapport van sociaal onderzoek gebruik zou maken in het kader van een procedure die een ander doel heeft dan het nastreven, in het belang van de minderjarige, van de meest geschikte maatregelen voor zijn opvoeding of behandeling, dan dient hij overeenkomstig de vaste rechtspraak van het Hof van Cassatie te vragen dat dit stuk uit de debatten zou geweerd worden (cf. Cass., 20 oktober 2010, R.G. P.09.0529.F, *R.D.P.* 2011, p. 198).

Bruxelles, le 21 juin 2012

Brussel, 21 juni 2012

Le procureur général près la cour d'appel à
Bruxelles, Président du Collège des procureurs
généraux,

De procureur-generaal bij het hof van beroep te
Brussel, Voorzitter van het College van
Procureurs-generaal,

Marc de le COURT

Le procureur général près la cour d'appel à
Liège,

De procureur-generaal bij het hof van beroep te
Luik,

Christian DE VALKENEER

Le procureur général près la cour d'appel à
Mons,

De procureur-generaal bij het hof van beroep te
Bergen,

Claude MICHAUX

Le procureur général près la cour d'appel à
Anvers,

De procureur-generaal bij het hof van beroep te
Antwerpen,

Yves LIÉGEOIS

Le procureur général près la cour d'appel à
Gand,

De procureur-generaal bij het hof van beroep te
Gent,

Anita HARREWYN